

A VIZUÁLIS KOMPETENCIA VIZSGÁLATA KOMPLEX ALKOTÓ- BEFOGADÓ FELADATSORRAL

Kárpáti Andrea*, Kováts Antalné**

*ELTE TTK MULTIPED

**Zuglói Pedagógia Szakszolgáltató Központ (ZPSZK)

Kulcsszavak: vizuális kompetencia, kreativitás, befogadóképesség

A vizuális alkotás és befogadás képességrendszerének értékelése két ágon fut: a „Vizuális kultúra” (korábban: „Rajz és műalkotások elemzése”) tantárgyban elsajátított tudásanyag, az oktatás során fejlesztett alkotó és befogadó képességek mérése, illetve a vizuális képességrendszer általános, tantárgyaktól független működésének vizsgálata (*Schönauf és Haanstra, 2007; Taylor, 2007; Carpenter, 2006; Boughton és Eisner, 2002*). A vizuális képességek fejlődéséről 6–12 éves korig részben a gyermekrajzkutatás szakirodalma (*Feuer, 2000; Gerő, 1973, 1981, 1983a, 1983b; Kárpáti, 2001, 2005*), részben az iskolai képességvizsgálatok adnak információkat, melyek részben beépültek a tantervi és vizsgadokumentumokba is (*Kárpáti, 1983; Bodóczy, 2001, 2008*). A mindennapi életben kiemelkedő jelentőségű térszemléletről (*Séra, Kárpáti és Gulyás, 2000*), valamint a konstruáló képességről (*Gaul, 1997; Gaul és Kárpáti, 1998*) mérési eredményeken alapuló publikációk készültek.

Célunk egyrészt a zuglói iskolák felső tagozatba lépő, 10–11 éves tanulók vizuális képességeinek értékelése, másrészt egy komplex mérőeszköz kidolgozása volt, amely lényegileg különböző tevékenységformákat szervez rövid vizsgálatba. A „Vizuális kultúra” műveltségterület (képzőművészet, környezetkultúra, vizuális kommunikáció) által fejlesztett képességeken kívül olyan, egy tantárgyhoz nem köthető kompetenciákat is értékelünk, mint például a térszemlélet vagy a képi jelek, szimbólumok megértése és alkalmazása.

A tanulók 45 percen keresztül színes és fekete grafitceruzával feladatlapon dolgoztak, amelyek kérdéseket, ábraelemző feladatokat, tervezési feladatot és képelemek kiegészítését kérő kommunikációs és kifejezési feladatot tartalmaztak. A műelemzésben használt fogalmak megértését vizsgáló feleletválasztásos, képes-szöveges kérdéseket prezentáció formájában vetítette ki a tanár. Az A) és B) tesztvariánsban dolgozók azonos képekhez különböző kérdéseket kaptak. A részben tesztjellegű, részben szakértői zsűrizéses értékelést kívánó feladatlap autentikus mérőeszköz, mivel a vizuális nyelv rugalmas használatát értékelte, amikor azonos vagy hasonló képességelemeket többféle módon vizsgált. (A térszemléletet például mentális műveletek végzésével, leképező rajzzal és szabad témájú ábrázolásban használt perspektívikus megoldásokkal egyaránt vizsgáltuk).

A reliabilitás-és validitásvizsgálat szerint sikerült hiteles, komplex mérőeszközt fejlesztenünk, amely a nemzetközi gyakorlatban is újdonságnak számít (*Steers, 2007; Beatty, 2007*). A szaktanárok négy területen (elemzés, alkotás, tervezés, kommunikáció) kaptak a további fejlesztésnek irányt szabó adatokat. A mérést három év múlva megismételjük, s az eredmények összevetésével kirajzolódó fejlődéskép a pályaorientációhoz használható eredményeket hozhat.

Az első szerző itt közölt munkája az SZTE MTA-SZTE Képességkutató Csoportjában végzett kutatásaihoz kapcsolódik. A mérés anyagi forrásait a Zuglói Pedagógia Szakszolgáltató Központ (ZPSZK) biztosította.